

การประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา : สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์

บทนำ

การประเมินผลการเรียนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของระบบการเรียนการสอน และดูเหมือนว่าในระบบการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ กล่าวคือ ได้มีการออกระเบียบเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนก่อนที่จะมีหลักสูตรฉบับแรกเสียอีก อย่างไรก็ตาม การประเมินผลการเรียนมิได้เป็นอิสระจากส่วนประกอบอื่น ๆ กล่าวคือ การประเมินผลการเรียนจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตร มิใช่จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับการประเมินผลการเรียน เมื่อหลักสูตรเปลี่ยนแปลงไป วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนย่อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วย ในหลักสูตรเก่า ปีพุทธศักราช 2503 ได้กำหนดการปฏิบัติการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไว้ว่า (กรมวิชาการ, 2521 หน้า 97-98)

1. ให้จัดวิชาเรียนต่อเนื่องกันตลอดปี วัตถุประสงค์รวมทุกวิชา วิชาใดจะได้คะแนนอย่างไรก็ได้ รวมแล้วต้องได้คะแนนรวมไม่ต่ำกว่า 500 คะแนน จาก 1,000 คะแนน จึงจะถือว่าสอบไล่ได้

2. การรวัดผลหรือการสอบไล่ถือเอาการตอบข้อสอบได้เป็นหลัก จะปฏิบัติหรือเกิดการเรียนรู้อื่น ๆ ไม่คำนึงถึง ทำให้นักเรียนถือเอาการท่องจำเพื่อตอบ ข้อสอบ ให้ได้ เป็นสำคัญมากกว่าการที่จะปฏิบัติจริงหรือรู้จักคิดถึงเหตุผลและการแสวงหาความรู้ เป็นการวัดจุดประสงค์ปลายทาง คือ ได้-ตก เพียงอย่างเดียว

3. การสอบตก คือ ได้คะแนนต่ำกว่า 500 จะต้องเรียนซ้ำทั้งปีทุกวิชา แม้หลายวิชาที่สอบได้ก็ต้องเรียนซ้ำอีก

กรมวิชาการ (2517, หน้า 11-18) ได้สรุปผลการวิเคราะห์การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า

1. การประเมินผลการเรียนยังมีได้ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน ครูโดยมากสอนให้นักเรียนสอบไล่ได้ และเสนอแนะให้ปรับปรุงโดยการคำนึงถึงลักษณะของการสอบไล่ และการวัดผลด้วย

2. การนำคะแนนรวมมาใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาได้ตก ไม่ช่วยส่งเสริมการเรียนของนักเรียนเท่าที่ควร ควรใช้ระเบียบวัดผลแบบหน่วยกิต การได้ตกเป็นรายวิชา ซึ่งจะทำให้แต่ละวิชามีความสำคัญเท่ากัน

3. เนื้อหาและคะแนนของหลายวิชาไม่ได้สัดส่วนกัน ควรพิจารณาเนื้อหาของข้อสอบและสัดส่วนของคะแนนแต่ละฉบับให้เหมาะสมกัน และเหมาะสมกับเวลาเรียนด้วย

4. ผู้เกี่ยวข้องกับการสอน การสอบ และการวัดผลเป็นจำนวนมาก ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการวัดผล และประโยชน์ของการวัดผลพอเพียง ควรจัดให้มีการประชุมอบรม สัมมนาเรื่องการสอนและการวัดผลแก่ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจ

5. ไม่มีการวิเคราะห์ผลการสอบไล่ และไม่ได้ใช้การสอบเป็นอุปกรณ์การสอน ควรมีการวิเคราะห์ผลการสอบไล่ และแจ้งผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อแก้ไขการวัดผลให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

6. การใช้ข้อสอบรวมเป็นเกณฑ์พิจารณาได้ตก ทำให้โรงเรียนมุ่งหวังแต่จะให้นักเรียนสอบได้ ทำให้การสอนไม่ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถหรือไม่พยายามคัดแปลงเนื้อหา และวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพ

ท้องถิ่นควรเลิกข้อสอบรวม แล้วให้โรงเรียนเป็นผู้วัดผลเอง โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณาไว้เพื่อมิให้เกิดความแตกต่างในการปฏิบัติ

7. ข้อสอบไล่ของแต่ละปี มีระดับความยากง่ายต่างกัน ทำให้ไม่อาจเปรียบเทียบผลการสอบไล่ของปีต่าง ๆ ได้ เพื่อทราบประสิทธิภาพของการเรียนได้ ควรจัดทำข้อสอบมาตรฐาน โดยทำการวิเคราะห์ข้อสอบด้วย

8. โรงเรียนต่าง ๆ ไม่ทราบมาตรฐานของตน จึงไม่มีการแก้ไขปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น ควรมีข้อสอบมาตรฐานไว้ทดสอบมาตรฐานของการศึกษาทุกชั้น

จากรายงานดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วิธีการประเมินผลการเรียนตามแนวในหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 นั้น มีข้อควรแก้ไขมากมาย ประจวบกับได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ตามแผนการศึกษาของชาติ พุทธศักราช 2520 โดยเปลี่ยนระบบการศึกษาจาก 7-3-2 เป็น 6-3-3 อีกทั้งมีการปรับปรุงระบบการสอนเป็นอย่างมาก ตามแนวทางของหลักสูตรใหม่ คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการประเมินผลการเรียนในระดับมัธยมศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งเป็น

การแก้ไขจุดอ่อนของการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรเก่าด้วย

สาระสำคัญของระเบียบการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา

2.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมวิชาการ, หน้า 1-26)

หมวด 1 หลักในการประเมินผลการเรียน

1.1 ให้สถานศึกษามีหน้าที่ประเมินผลการเรียน โดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียน

1.2 ให้ประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา โดยคิดเป็นหน่วยการเรียน การคิดจำนวนหน่วยการเรียนให้ถือปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร คือ เวลา 1 คาบใน 1 สัปดาห์ ตลอดปี 40 สัปดาห์ มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยการเรียน

1.3 ให้ประเมินผลเป็นรายวิชา และให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชานั้น ๆ

1.4 ให้มีการประเมินผลทั้งเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียน

หมวด 2 วิธีประเมินผล

2.1 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ครูถือปฏิบัติดังนี้ คือ ให้ประเมินก่อนเรียน และประเมินผลระหว่าง

เรียน ในกรณีที่ประเมินก่อนเรียน และประเมินผลระหว่างเรียน ถ้านักเรียนไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้สถานศึกษาจัดดำเนินการสอนซ่อมเสริม

2.2 การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนรายวิชา ให้ครูถือปฏิบัติดังนี้

1) แจงให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ และเกณฑ์ขั้นต่ำของการผ่านรายวิชาก่อนสอนรายวิชานั้น

2) คะแนนของภาคเรียนที่นำมาคิดในการให้ระดับผลการเรียน ให้คิดจากคะแนนงานระหว่างภาคเรียนรวมกับคะแนนปลายภาคเรียน ตามอัตราส่วนที่กลุ่มโรงเรียนกำหนด

3) คะแนนระหว่างภาคเรียน คิดจากผลการสอบระหว่างภาคเรียน ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติงานที่มอบหมาย วิธีการทำงาน และจากพัฒนาการในชั้นเจตคติ ความสนใจ และ/หรือบุคลิกภาพทางด้านอื่น ๆ

4) คะแนนปลายภาคเรียน คิดจากการวัดผลปลายภาคเรียน ซึ่งครอบคลุมจุดประสงค์ที่เป็นตัวแทนสำคัญ ๆ ของรายวิชา

2.3 ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนในแต่ละรายวิชาดังต่อไปนี้

4 หมายถึง ผลการเรียนดีมาก

3 หมายถึง ผลการเรียนดี

2 หมายถึง ผลการเรียนปานกลาง

1 หมายถึง ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

0 หมายถึง ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

หมวด 3 การตัดสินผลการเรียน

3.1 ให้พิจารณาตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา รายวิชาใดได้ผลการเรียน 1 ถึง 4 ถือว่า “ผ่าน” และนักเรียนจะได้หน่วยการเรียนของรายวิชานั้น

3.2 นักเรียนจะได้ระดับผลการเรียน 1, 2, 3, หรือ 4 เมื่อต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดของวิชานั้น ในกรณีมีเวลาเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา และต้องผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำของคะแนนของภาคเรียนที่กำหนดไว้แต่ละวิชา

3.3 การเปลี่ยนระดับผลการเรียนจาก “0” ให้เปลี่ยนได้จากการสอบแก้ตัว และการสอบแก้ตัวต้องจัดกระทำให้เสร็จสิ้นอย่างช้าภายในสองสัปดาห์แรกของภาคเรียนถัดไป การสอบแก้ตัวให้ได้ระดับผลการเรียนไม่เกิน “1”

3.4 นักเรียนจะได้รับอนุมัติให้จบหลักสูตร จะต้องมีคุณสมบัติดังนี้ ต้องเรียนวิชาบังคับ และวิชาเลือก ตามโครงสร้างของ

หลักสูตรไม่น้อยกว่า 96 หน่วยการเรียนรู้ และจะต้องได้หน่วยการเรียนรู้ไม่ต่ำกว่า 85 หน่วยการเรียนรู้ โดยต้องได้หน่วยการเรียนรู้ของวิชาบังคับ ภาษาไทย และสังคมศึกษา ครบ และต้องเข้าร่วมกิจกรรม และมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมดที่จัดกิจกรรมแต่ละภาคเรียน ทั้งนี้ให้หัวหน้าสถานศึกษา เป็นผู้อนุมัติผลการเรียนตามหลักสูตร โดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียน

2.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (กรมวิชาการ, หน้า 63-68)

สำหรับหลักการของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การประเมินผลการเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เช่นเดียวกับหลักการของระเบียบการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความแตกต่างมีปรากฏในวิธีการประเมินผลการเรียน และการตัดสินผลการเรียน ซึ่งได้แก้ไขปรับปรุงใหม่ตามหนังสือ กรมวิชาการ เลขที่ ศร 0608/9547 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2525 โดยมีเหตุผลของการแก้ไขระเบียบที่เพิ่งประกาศใช้ไปเพียงปีเดียวว่า โรงเรียนต่าง ๆ ที่ใช้หลักสูตรเดียวกัน มีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ความรู้ความสามารถของนักเรียนแต่ละโรงเรียนไม่เป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งอาจใช้ผล

การเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นเกณฑ์หนึ่งของการคัดเลือกเข้าเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษา สำหรับสาระสำคัญของการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีดังนี้

1. วิธีการประเมินผล

1.1 การประเมินผลระหว่างเรียน มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลการเรียน จัดการสอนซ่อมเสริม และนำผลการประเมินไปรวมกับผลการประเมินปลายภาคเรียน

1.2 การประเมินผลปลายภาคเรียน มีจุดประสงค์เพื่อสรุปผลการเรียน ให้ประเมินให้ครอบคลุมจุดประสงค์หรือจุดประสงค์ปลายทาง หรือจุดประสงค์ที่สำคัญ

2. การตัดสินผลการเรียน

2.1 นำผลการเรียนระหว่างภาคเรียนรวมกับผลการประเมินปลายภาคเรียนตามอัตราส่วน ที่กลุ่มโรงเรียนกำหนดไว้เป็นหลักฐาน

2.2 การประเมินระหว่างภาคเรียน ให้ดำเนินการดังนี้ คือ ควรประเมิน 3 ครั้ง แต่ต้องไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง โดยให้ประเมินตามจุดประสงค์สำคัญ หรือจุดประสงค์ปลายทางที่ได้เรียนมาแล้ว การประเมินแต่ละครั้งเก็บเป็นคะแนนดิบ และเมื่อประเมินผลแล้ว นักเรียนได้คะแนนต่ำกว่าครึ่งของคะแนนเก็บใน

ครั้งนั้น ๆ ให้มีการสอนซ่อมเสริม แล้วสอบ แก้วใหม่ ผลการสอบแก้ว นักเรียนจะได้ คะแนนไม่เกินครึ่งหนึ่งของคะแนนเก็บในครั้ง นั้น ๆ ในการประเมินแต่ละครั้ง ถ้านักเรียน ไม่เข้าสอบให้ได้ “ร” ไว้ก่อน แล้วจึงดำเนินการนัดหมายต่อไป

2.3 การประเมินผลปลายภาคเรียน ให้ประเมินจุดประสงค์ที่สำคัญหรือจุดประสงค์

ปลายทาง โดยให้กลุ่มทั้งรายวิชา แล้วเก็บ เป็นคะแนนดิบไว้

2.4 การตัดสินผลการเรียน ให้นำ คะแนนที่เก็บจากการประเมินระหว่างภาคเรียน ทุกครั้ง รวมกับการประเมินปลายภาคเรียน แล้วแปลงเป็นระดับผลการเรียน โดยถือเกณฑ์ ระดับผลการเรียนดังนี้

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	เทียบระบบเปอร์เซ็นต์โดยประมาณ
4	ดีมาก	80-100
3	ดี	70-79
2	ปานกลาง	60-69
1	ผ่าน	50-59
0	ต่ำกว่าเกณฑ์	0-49

3. การปรับปรุงการเรียนการสอนระหว่างเรียน ในช่วงระยะเวลาก่อนการประเมิน ผลการเรียน ระหว่างเรียน แต่ละครั้งให้มีการประเมินผลการเรียนเมื่อสอนจบแต่ละหน่วย หรือแต่ละคาบ เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่ ถ้าไม่บรรลุจุดประ-

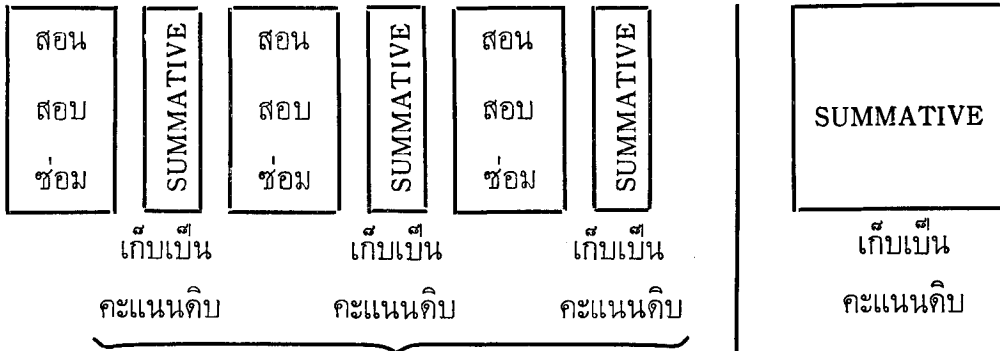
สงค์ที่กำหนดไว้ ให้ดำเนินการสอนซ่อมเสริม วิธีการตรวจสอบว่านักเรียนบรรลุตามจุดประ- สงค์หรือไม่ อาจใช้วิธีการตรวจแบบฝึกหัด ตรวจผลงาน การซักถาม การอภิปรายระหว่าง เรียน การทดสอบ

โดยสรุป รูปแบบการประเมินการเรียนรู้แต่ละรายวิชา เป็นดังนี้

การประเมินผลระหว่างเรียน

การประเมินผลปลายภาค

อัตราส่วนคะแนนระหว่างภาคปลายภาค

ในกรณีที่ได้คะแนนต่ำกว่าครึ่งของคะแนนเก็บให้สอนซ่อมเสริม แล้วสอบแก้ตัวได้ และให้คะแนนไม่เกินครึ่ง

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา

จากสาระสำคัญของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 และ 2524 นั้น จะเห็นได้ว่าระบบประเมินภายใต้ระเบียบนี้ ก็คือ ระบบประเมินอิงเกณฑ์ ซึ่งเป็นพัฒนาการใหม่ทางด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ประจวบกับการเปลี่ยนแปลง

หลักสูตรครั้งนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางความพร้อมทางด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับจำกัดมาก ยิ่งไปกว่านั้นครูคุ้นเคยกับการประเมินตามระบบเปอร์เซ็นต์ และต่อมาเปลี่ยนมาเป็นระบบอิงกลุ่ม ซึ่งพอจะเข้าใจที่เปลี่ยนแปลงเป็นระบบอิงเกณฑ์อีกแล้ว เหนือสิ่งอื่นใดก็คือ ระบบการเรียนการสอนในหลักสูตร เป็นระบบหน่วยกิตแบบชั้นปี ถือเป็นลูกผสมระบบอเมริกัน ผสมระบบอังกฤษ

กล่าวคือ เป็นระบบหน่วยกิตประเมินเป็นวิชา แต่ตกไม่ได้ (มันแปลกทีนะ!) เพราะถ้าตกแล้วไม่รู้จะให้ให้นักเรียนอยู่ที่ไหน จึงจำเป็นต้องให้ได้ทุกคน โดยอาศัยระบบการสอนซ่อมเสริมมาช่วยให้เด็กทุกคนผ่านอย่างมีความรู้ตรงกับแนวความคิดการเรียนรู้รอบ (Mastery learning) พอติบพอตี แต่ในสภาพความเป็นจริง ครูจะสามารถจัดการสอนซ่อมเสริมได้เพียงใด จะเป็นปัญหาใหญ่มากในปัจจุบันด้วยการวิเคราะห์ตามแนวคิดดังกล่าว เราจะคาดคะเนได้ว่าการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรปัจจุบันที่เขียนระเบียบไว้อย่างสวยงาม พอถึงการปฏิบัติจริงแล้ว คงจะหาความสวยงามลำบากเต็มทน สังเกตได้จากจำนวนจดหมายจากกรมวิชาการถึงโรงเรียนต่างๆ เกี่ยวกับ คำชี้แจงในการ ประเมินผล การเรียน รวมจดหมายทั้งหมดพร้อมคำชี้แจงคงไม่ต่ำกว่า 100 หน้า ดังนั้นในบทความนี้ จึงใคร่เสนอสภาพของปัญหาในการประเมินผลการเรียน จากผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือได้ คือจากผลการวิจัยของ สุมาลี จันทร์ชลด ปี 2522 และจากเอกสารสรุปปัญหาของกรมวิชาการตลอดจนสรุปการติดตามผล และแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ปีงบประมาณ 2526 ของเขตการศึกษา

เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงสภาพของความน่าเชื่อถือของเอกสารเกี่ยวกับปัญหา การประเมินผลการเรียน ผู้เขียนขอเสนอลักษณะของเอกสารแต่ละเรื่องก่อน จึงนำเสนอถึงปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา เอกสารที่ใช้ในการสรุปปัญหาครั้งนี้ ได้แก่

1. สุมาลี จันทร์ชลด การติดตามผลการปฏิบัติตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522 กลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มในการวิจัยเรื่องนี้ เป็นครูมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครจำนวน 217 คน ประกอบด้วยครูโรงเรียนรัฐบาล 108 คน และครูโรงเรียนราษฎร์ 109 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นที่ผู้วิจัยจัดทำในรูปแบบสอบถามแบบสอบถามนี้มี ความตรงตามสาระของระเบียบการประเมินผลการเรียนและมีความตรงตามเชิงจำแนกได้ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง โดยใช้สูตร KR-20 เท่ากับ 0.66 แบบสอบถามฉบับนี้มี 20 ข้อ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการประเมินผลการเรียน และปัญหา

ในการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนด้วย

2. งานติดตามและประเมินผล ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ สรุปการติดตามผลและแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ปีงบประมาณ 2526 ของเขตการศึกษา เอกสารฉบับนี้เป็นเอกสารสรุปผลการติดตามผลและรายงานผลการปฏิบัติงานโดยเขตการศึกษาทั้ง 12 เขต จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 1,139 โรงเรียน เพื่อนำเสนอกรมวิชาการในเรื่องต่าง ๆ 4 เรื่อง คือ สภาพทั่วไปของโรงเรียน และการบริหารหลักสูตร การเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน และการประเมินผลการเรียน

3. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ สรุปปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เอกสารฉบับนี้ กรมวิชาการ โดยศูนย์พัฒนาหลักสูตรได้ขอให้หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จากส่วน

กลาง และเขตการศึกษาต่าง ๆ กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมสาธิตทุกแห่ง รวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร แล้วกรมวิชาการ ได้เชิญผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมวิเคราะห์ปัญหา และอภิปรายหาทางแก้ไข เมื่อวันที่ 6-8 สิงหาคม 2527 ในการประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 51 คน

4. เอกสารเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ปีการศึกษา 2521-2526 และปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ปีการศึกษา 2524-2526 ซึ่งเป็นเอกสารที่ฝ่ายเลขานุการ ซึ่งมีผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ นำเสนอคณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา โดยมีอธิบดี วิเวก ปรากฏพิพิธพงศ์ เป็นประธานกรรมการ เมื่อปี พ.ศ. 2528 ซึ่งขณะนั้นกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา ยังดำเนินการอยู่ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสรุปจาก เอกสาร 1-4 ดังกล่าวแล้ว แสดงดังต่อไปนี้

สรุปปัญหาจากการวิจัยของ
สมาลี จันทร์ชลด
(ม. ต้น 2522)

1. ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ การประเมินผลการเรียน (41%)
2. คู่มือการประเมินผลการเรียนมีไม่พอเพียง
3. ขาดบุคคลที่จะให้คำปรึกษาแนะนำ
4. ขาดความรู้ความสามารถในการเขียนข้อ สอบ
5. ขาดความรู้ความสามารถในการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
6. ขาดความรู้ความสามารถเกี่ยวกับวิธีการวัด และประเมินผล
7. ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลก่อนเรียน

สรุปปัญหาจาก
การติดตามผลการเรียนของเขตการศึกษา
(ม. ต้นและ ม. ปลาย 2525)

1. มีการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินเป็น บางส่วน
2. การจัดทำข้อสอบยังไม่เป็นระบบนัก
3. โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ทำธนาคารข้อ สอบและข้อสอบมาตรฐาน
4. การวิเคราะห์ข้อสอบและการจัดทำข้อสอบ ตามลักษณะเฉพาะ มีการจัดทำกันน้อย มาก

โดยสรุป มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะจัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณภาพของงานประเมินผลในด้านการ จัดทำธนาคารข้อสอบ การวิเคราะห์ข้อสอบ การทำข้อสอบตามลักษณะเฉพาะ และการจัด ทำข้อสอบมาตรฐาน เป็นต้น

สรุปปัญหาจากการสัมมนา
(ม. ปลาย, 2527)

1. ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล เช่น ไม่เข้าใจระเบียบไม่สามารถใช้การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการสอน ครูส่วนใหญ่ยังเน้นการประเมินผลรวมสรุป ไม่เห็นความสำคัญของการประเมินความก้าวหน้า
2. ครูขาดความมั่นใจในการสร้างเครื่องมือวัดตามจุดประสงค์ โดยเฉพาะเครื่องมือวัดด้านจิตอารมณ์ (Affective Domain)
3. ยังมีการปฏิบัติตามระเบียบค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการทดสอบก่อนสอน
4. ครูบางส่วนยังพอใจการประเมินผลแบบอิงกลุ่มมากกว่าแบบอิงเกณฑ์
5. การสอบแก้ตัว ระเบียบไม่ได้กำหนดจำนวนครั้ง ทำให้นักเรียนขาดความสนใจที่จะสอบแก้ตัว เป็นภาระแก่นายทะเบียน
6. นักเรียนต้องผ่านวิชาบังคับ นักเรียนขาดความรับผิดชอบ เป็นภาระที่ครูผู้สอนต้องหาวิธีการให้เด็กจบ
7. ครูไม่ได้สอนซ่อมเสริมและไม่ได้สอนอย่างจริงจังทำให้เด็กผ่านไปโดยไม่มีความรู้เท่าที่ควร

สรุปปัญหาจากการวิเคราะห์เอกสาร
(ม. ต้น และ ม. ปลาย, 2528)

1. ครูยังพอใจการประเมินผลแบบอิงกลุ่มมากกว่าแบบอิงเกณฑ์
2. ครูไม่เข้าใจวิธีการวัดผลตามจุดประสงค์ประเมินไม่ตรงจุดประสงค์การเรียนรู้
3. มีปัญหาในการประเมินผลการเรียนวิชาการงานที่ใช้รหัสรวม
4. บางโรงเรียนไม่ประเมินผลก่อนเรียนในหลายโรงเรียนไม่ได้ทำจริงจัง
5. ครูขาดความรู้ความเข้าใจการสร้างเครื่องมือเพื่อวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้
6. ฝ่ายทะเบียนและวัดผลไม่เข้าใจระเบียบปฏิบัติดีพอ
7. ระเบียบการประเมินผลการเรียนเปลี่ยนแปลงบ่อย และมักจะมีความขัดแย้งกัน
8. การประเมินผลเพื่อการสอนซ่อมเสริมไม่ได้ปฏิบัติการจริงจัง ครูผู้สอนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการสอนซ่อมเสริม
9. ครูไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติการประเมินผลการเรียน
10. การวัดผลส่วนใหญ่ยังนิยมวัดข้อเท็จจริงไม่วัดการปฏิบัติหรือเจตคติ

โดยสรุปแล้ว ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา

1. ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา ส่วนมากให้เป็นความรับผิดชอบของฝ่ายทะเบียนและวัดผลของโรงเรียนจึงทำให้การสอบมิได้เป็นส่วนหนึ่งของการสอนตามเจตนารมณ์

2. ครูส่วนใหญ่ยังขาดศรัทธาในการวัดและประเมินผลการเรียนแบบอิงเกณฑ์ หรืออิงวัตถุประสงค์ ส่วนใหญ่ยังพอใจกับการวัดและการประเมินผลการเรียนแบบอิงกลุ่ม ซึ่งเป็นระบบที่คุ้นเคยมาก่อน

3. ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยเฉพาะเครื่องมือวัดในความรู้สึกรหรือจิตอารมณ์

4. ครูยังขาดความรู้ความสามารถในเทคนิคและวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน โดยเฉพาะในเรื่องเทคนิคการวิเคราะห์ข้อสอบ การสร้างธนาคารข้อสอบ การเขียนข้อสอบตามลักษณะเฉพาะ และการสร้างข้อสอบมาตรฐาน

5. ระเบียบการประเมินผลการเรียน มีลักษณะอุดมคติมากเมื่อเทียบกับความรู้ความสามารถของครูในด้านการวัดและการประเมิน

ผลการเรียน โดยเฉพาะระเบียบเกี่ยวกับการให้โอกาสนักเรียนสอบแก้ตัวได้ไม่จำกัด ผลข้างเคียงที่เกิดขึ้น อาจทำให้นักเรียนเป็นผู้ไม่รับผิดชอบ หรือในกรณีการประเมินตามระเบียบนี้ จะไม่มีเด็กตกวิชาเลย ซึ่งเป็นไปไต่ยากมากในสภาพของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

6. เอกสารเกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียน มีไม่พอเพียง อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงระเบียบจนทำให้ผู้ปฏิบัติ แม้กระทั่งฝ่ายวิชาการ หรือ ฝ่ายทะเบียนและวัดผลของโรงเรียน ก็ยังสับสน ยิ่งในกรณีเป็นครูผู้สอนด้วยแล้ว ย่อมสับสนเป็นทวีคูณ

7. การให้อำนาจการประเมินผลการเรียนแก่ครูและกลุ่มโรงเรียน นับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่อย่าลืมว่าครูไทยในอดีตคุ้นกับระบบอำนาจการประเมินอยู่ส่วนกลาง อีกทั้งกลุ่มโรงเรียนก็ยังอยู่ในสถานะเริ่มต้น จึงยังขาดผู้รู้ ผู้ช่วยเหลือในด้านนี้ ทำให้ครูประสบปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนค่อนข้างมาก

8. ครูยังไม่เห็นความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม อาจไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของการสอนซ่อมเสริม และขาดความรู้ความสามารถที่จะจัดการสอนซ่อมเสริม จึงทำให้เจตนาที่มุ่งจะให้การประเมินผลการเรียนเพื่อการพัฒนาคนยังไม่บรรลุผลอย่างเต็มที่

สาเหตุและแนวทางแก้ไข

จากสภาพของปัญหาดังกล่าวในหัวข้อที่แล้ว จะเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน ระดับมัธยมศึกษา ที่แสดงพฤติกรรมการสอบปัญหา โดยที่ครูมิได้ปฏิบัติตามข้อบังคับให้สมเจตนารมณ์ ทั้งนี้ เนื่องจากครูมีความรู้ความสามารถในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนในขอบเขตจำกัด ทั้งนี้สาเหตุมาจากสถาบันผลิตครู โดยทั่วไปมักกำหนดรายวิชาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนเพียง 2 หน่วยกิต อีกทั้งการจัดการเรียนการสอน มักเป็นการบรรยายทั้ง ๆ ที่ลักษณะและธรรมชาติของวิชาเป็นเรื่องของทักษะการปฏิบัติ แม้จะไม่เปลี่ยนแปลงหลักสูตร ครูผู้สอนก็มีปัญหาในด้านการวัดและประเมินผลอยู่แล้ว การแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาวก็คือ สถาบันผลิตครูจะต้อง ทบทวน จำนวนหน่วย กิตของรายวิชาทางด้านนี้ ตลอดจนทบทวนการจัดการการสอนรายวิชาประเภททักษะ ครูของครูก็ควรจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบ ใช้ระบบประเมินผลการเรียนเป็นการสำคัญให้ลูกศิษย์ได้ประสบการณ์ตรง สำหรับครูประจำการนั้นจะใช้วิธีการอบรมวิทยากร แล้วให้วิทยากรไปอบรมต่อตามแบบที่เคยทำกันมา ซึ่งตอนนี้ก็มีข้อสรุปแล้วว่าประสบความล้มเหลว

โดยสิ้นเชิง ในสภาพการณ์เช่นนี้ จะต้องสร้างระบบบริการวิชาการแบบใหม่ ที่ให้ครูพึ่งตนเองให้มาก เช่น อาศัยระบบการสอนทางไกล ที่มีสื่อทั้งเอกสารศึกษาค้นคว้าตนเอง การพัฒนาครูประจำการควรร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กับสถาบันอุดมศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผนวกกับการฝึกกำลังบุคลากรที่เขตการศึกษาและในระดับย่อยคือ กลุ่มโรงเรียนให้ช่วยพัฒนาซึ่งกันและกันให้มากขึ้น ตลอดจนการวางระบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบ และการประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ สิ่งเหล่านี้จะต้องเตรียมให้พร้อม และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เราคงเบาใจว่า ไม่มีครูคนใดต้องการเป็นครูสอนแบบเก่าล้าสมัย และประเมินผลการเรียนผิดระเบียบ ครูทุกคนต้องการเป็นครูใหม่ในหลักสูตรใหม่ด้วยกันทั้งสิ้น

ในเรื่องที่ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียนนั้นเป็นหน้าที่โดยตรงของ กรมวิชาการ ที่จะต้องหาช่องทางจัดทำเอกสารเผยแพร่ให้ทั่วถึง และอย่าให้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบบ่อยจนเกิดความสับสน การประชาสัมพันธ์เรื่องนี้ โดยผ่านเขตการศึกษาและกลุ่มโรงเรียนทั้งกลุ่มของ

กรมวิชาการ และกลุ่มของกรมสามัญศึกษา น่าจะเป็นแนวทางที่ควรดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ในด้านศรัทธาของครูที่มีต่อระบบการประเมินผลการเรียน ตามแนวหลักสูตรปัจจุบัน แสดงแนวโน้มลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการประเมินผลการเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อยู่ในสภาพที่อุทมคติเกินไป โดยเฉพาะการให้เด็กตกซ้ำวิชาเกือบเป็นไปไม่ได้ และการให้โอกาสแก่นักเรียนสอบแก้ตัว หลังจากเรียนซ่อมเสริมแล้ว โดยให้นักเรียนสอบแก้ตัวได้ไม่จำกัด ข้อบังคับเช่นนี้ค่อนข้างเป็นอุทมคติมาก จนทำให้ครูผู้ปฏิบัติเกิดความท้อแท้ และถดถอยที่จะปฏิบัติตามระเบียบ ศรัทธาต่อระบบการประเมินผลตามระเบียบก็ย่อมลดลงเป็นธรรมดา กรมวิชาการน่าจะได้ทบทวนในประเด็นนี้ ควรจะปรับระบบให้เด็กตกได้ ถ้าเรียนซ่อมเสริมแล้วยังไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ อีกทั้งควรจะมีการกำหนดการสอนซ่อมเสริม เช่น ในตอนปลายภาค เป็นต้น มิใช่ต้องซ่อมกันทุกครั้ง มิเช่นนั้นก็ต้องมีเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น CAI (Computer Assisted Instruction) ช่วยในการสอนซ่อมเสริม เป็นต้น ในทัศนะของผู้เขียน ยังเชื่อมั่นว่าการประเมินผลการเรียนนั้นมีหน้าที่ 2 ประการเสมอ คือ เพื่อปรับปรุงพัฒนานักเรียนให้

เจริญก้าวหน้า ในขณะที่เดียวกันการประเมินผลการเรียนก็ต้องทำหน้าที่รักษามาตรฐานทางการศึกษาด้วย ด้วยสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้เขียนไม่แน่ใจว่านักเรียนจะสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ ผู้เขียนจึงใคร่เสนอให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทบทวนเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนในประเด็นการตกซ้ำวิชา และการสอนซ่อมเสริมเสียใหม่ ให้มีความเป็นไปได้ตามข้อเท็จจริงให้มากขึ้น

นอกจากนี้แล้วผู้เขียนใคร่เสนอให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงได้มีผู้รู้ผู้เล่นในด้าน การวัดและประเมินผลการศึกษา ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท หรือ ปริญญาเอก ประจำฝ่ายทะเบียนและวัดผลของโรงเรียนให้ทั่วถึง บุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญของกลุ่มโรงเรียน จะเป็นผู้ประสานระหว่างนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่เขียนในรูปของระเบียบการประเมินผลการเรียน กับ การปฏิบัติของครู เขาเหล่านี้จะเป็นผู้ทำให้การปฏิบัติด้านการประเมินผลการเรียนเป็นไปตามระเบียบการประเมินผลการเรียน อันจะทำให้การประเมินผลมีบทบาททั้งในด้านการพัฒนาคน และพัฒนางานการศึกษา ตลอดจนการรักษามาตรฐานทางการศึกษาของประเทศชาติด้วย

บรรณานุกรม

- วิชาการ, กรม. ศูนย์พัฒนาหลักสูตร. สรุปการติดตามและแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา
ปีงบประมาณ 2526 ของเขตการศึกษา, 2525.
- ..... ปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา, 2521
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. กรมวิชาการ. คู่มือดำเนินการอบรมหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2528.
- ..... คู่มือหลักฐานการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2521
- ..... คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 :
คำอธิบายระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521, 2524.
- สุมาลี จันทร์ชโล. การติดตามผลการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการ
ประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.